

RAMAZAN AYI VE ORUÇ HAKKINDA -2-

(...dünden devam)

Bu iki rivâyetten oruç vaktinin, ufukta ışığın yatayına yayılmasıyla başlayacağı anlaşılır. Fakat bazı bilginler bunun hemen bu vaktin başlangıcı değil, ışığın yollara, evlere dolacağı zaman olduğunu söylemişlerdir. Hz. Ömer, Huzeyfe, İbn Abbâs, Talk ibn Alî, Atâ ibn Ebî Rabâh, A'meş gibi bazı sahâbî ve tâbiîlere göre oruca başlama vakti (imsâk) sabahleyin yolların, dağların tepelerinin belli olacağı zamandır. Mesrûk: "Onlar, sizin fecrinizi fecr say-mazlardı. Işığın evleri doldurma zamanını fecr sayarlardı." demiştir. Nesâî'nin Âsım'dan rivâyetine göre Zirr, Hz. Peygamber'in sahâbîsi Huzeyfe'ye: *"Allah'ın Elçisi (s.a.v.) ile hangi sâatte sahûr yemeği yedin?" diye sormuş. Huzeyfe: "Gündüz idi, ancak henüz güneş doğmamıştı"* demiştir

[1]

. Ahmed ibn Hanbel Müsnedinde, Tahâvî de Me'ânî'l-âsâr şerhinde Zirr ibn Hubeyş'in şu sözünü aktarıyor:

"Huzeyfe'nin evine gittim, yanına girdim. Doğumu yakın devenin sağılmasını emretti. Deve sağıldı. Yine emri üzerine, süt ısıtıldı, sonra bana 'Yaklaş' dedi.

– Ben oruç tutacağım, dedim.

– Ben de oruç tutacağım, dedi.

Yedik, içtik, Mescide geldik, namaz kılındı. Sonra Huzeyfe:

– Allah'ın Elçisi (s.a.v.) de bana böyle yaptırdı, dedi.

– Sabah olduktan sonra mı (yediniz) ? dedim

– Evet, sabah olduktan sonra, fakat henüz güneş doğmamıştı, dedi." [2]

[3]

görmüşlerdir. Dileyen öyle yapabilir ama herhangi bir sebeple geciken de pekâlâ Hanefî mezhebinin sabah namazının sünnet olan vaktine kadar, yani yolların, ağaçların, evlerin, dağların görünüp belli olacağı zamana kadar yiyebilir. Peygamber(s.a.v.)in, âyetteki siyah ve beyaz ipi açıklarken söylediği: *"Gecenin karanlığı ile gündüzün beyazlığıdır"* sözünden de bu anlaşılır [6] .

Sa'îd ibn Mansûr, İbn Ebî Şeybe ve İbnu'l-Munzir'in çeşitli yollarla rivâyetlerine göre Hz. Ebubekir, fecri (ışığı) görmemek için kapının örtülmesini emredermiş. Dârekutnî'nin kaydettiği bir rivâyete göre Hz. Ebubekir, beyazlık gökte yükselmiş iken namaz kılmış, nihâyet ufukta kızartı belirince: "Bana sahûr yemeğimi getirin!" demiştir. Bir gün de sabah olmuş iken sahûr yemeğinin getirilmesini emreden Hz. Ebûbekir, Sâlim ibn Ubeyd'e:

"– Kapıda dur, fecr ile benim aramda perde ol, demiştir"[7] .

Yine İbnu'l-Munzir'in sağlam senedle rivâyetine göre Hz. Alî, sabah namazını kılmış, sonra,

"– İşte şimdi beyaz ipliğin, siyah iplikten ayırdedileceği zamandır" demiştir.

İbnu'l-Munzir: "Bazılarına göre gündüzün beyazının, gecenin siyahından ayırdedildiği zaman, ışığın yollara, sokaklara ve evlere yayıldığı zamandır"; A'meş: "Şöhret olmasaydı, sabah namazını kıldıktan sonra sahûru yerdim" demişlerdir. İshâk da: "Bunlar yatayına fecr belirdikten sonra tâ gündüzün ışığı, gecenin karanlığından belli oluncaya dek yemeyi câiz görmüşlerdir. Ben daha erken olmasını söyleyen birincilerin görüşündeyim, fakat ruhsatı ikincilerin yaptığı şekilde yorumlayanları da taşlamam ve böyle yapana kazâ veya keffâret gerekeceği kanısında değilim" demiştir[8] .

Sahâbîlerden bir cemâat ve tâbi'îlerden A'meş ve arkadaşı Ebubekr ibn Ayyâş, gündüzün iyice açılıp herkesin okunun düşeceği yeri görebileceği kadar ortalığın ısıdığı zamana kadar yenilebileceği kanâatini belirtmişlerdir. A'meş ve İshâk ibn Râhveyh'in, güneş doğuncaya dek yemeyi caiz gördükleri de rivâyet edilmiştir[9] .

Oruca başlama vakti hakkındaki görüşleri tefsîrinde toplayan Seyyid Reşid Rıza da şu sonuca

varmıştır: “Her gün oruca başlama vakti, ictihâd konusudur. Halk için ihtiyatlı olan, mevcut dört mezheb imamlarının görüşlerine uymaktır. Ancak dinî derslerde, Cuma hutbelerinde ve gazetelerde: takvîmlerde gösterilen imsâk vaktinin, oruca başlamanın ve namazın farz olacağı fecrin doğmasının yaklaştığını halka tenbih amacıyla konulduğunu anlatmak gerekir. Böyle yapılmıştır ki sahura geç kalan, acele edip yemesini tamamlasın da bu suretle sahûr yeme sünnetine uymuş olsun, namaza da hazırlansın. Özellikle namaz için câmi'lere gidecek olanlar, namaza yetişsinler. Fakat sabah namazı kılmanın câiz olduğu zamandan bir dakika dahi varken sahûr yemiş olanın da orucu sahihtir...”[10]

Şimdi önemli bir mes'ele daha karşımıza çıkmaktadır: Kur'ân-ı Kerîm'de oruç tutulması emredilen gün, normal namaz vakitlerinin olduğu bölgelere mahsustur. Ancak kutup bölgesine yakın bölümlerde gündüzün yirmi iki, yirmi üç sâat sürdüğü yerler bulunduğu gibi tam kutup bölgelerinde ise gece ve gündüz altı ay sürmektedir.

[1] . Nesâ'î Sıyâm: 20; İbn Mâce, Sıyâm: 23; İbn Hanbel, Müsned: 5/400; el-Fethu'r-Rabbânî: 10/21

[2] . İbn Kuteybe, Te'vîlu Muşkilî'l-Kur'ân: s. 46; Tahâvî, Ma'ânî'l-âsâr; İbn Hanbel, Müsned: 5/396; el-Fethu'r-Rabbânî: 10/20-21.

[3] . Sıyâm, Vaktu's-seher: Ebû Dâvûd, Savm: 17; Tirmizî, Savm: 15; el-Fethu'r-Rabbânî: 10/29-30

[4] . Kurtubî, el-Câmi': 2/192-193

[5] . a. g. e.: 2/318-320

[6] . a. g. e.: 2/319

[7] . Dârekutnî, Sıyâm, Vaktu's-seher.

[8] . Fethu'l-Bârî: 4/136-137; el-Fethu'r-Rabbânî: 10/30

[9] . el-Fethu'r-Rabbânî: 10/30

[10] . Tefsîru'l-Kur'ânî'l-hakîm: 2/184

(devamı yarın..)